

Преузето из књиге "На путевима отаца", Београд 1991

У овом трећем и последњем делу наше студије прегледаћемо укратко период историје Цркве после Седмог васељенског сабора, да бисмо видели шта је било тада се питањем васељенских сабора, и уопште са црквеном синодалношћу (саборношћу). Затим, на крају, размотрићемо у најкраћим цртама и питање будућег васељенског сабора Православне Цркве.

1 Из периода после Светог Седмог васељенског сабора навешћемо начелно само два случаја у којима је било речи, или може бити речи, о васељенском сабору. Познато је да Западна Латинска Црква данас сматра за свој Осми васељенски сабор онај сабор из 869-870. године, који је држан за време папе Адријана II и патријарха Цариградоког Игњатија. Са православне пак стране многи истичу и сматрају велики Фотијев сабор из 879-880 године као Осми васељенски сабор православне Цркве. Размотримо укратко ова два сабора. Ако погледамо канонски састав и богословско дело та два сабора видећемо да је сабор из 869-870. године имао на својим првим седницама свега 12 епис-копа, да би се на последњој седници тај број попео још свега на 103 епископа.[1] Богословско пак дело овога сабора односило се на проблеме саовим другостепене и безначајне, као што су "првенство" и "прерога-тиве" Римске катедре,[2] као да се спасење људи у Цркви састоји у томе или зависи од решења тога питања! (По овом истом питању и каснији сабори у Лиону 1274. и Фиренци 1438-9. г. нису се много разликовали од овог сабора). Сем тога, овај папски сабор је и званично поништен од великог сабора 879-80. г. и то поништење је признао и потврдио папа Јован VIII (872-882), због чега тај сабор ни сам Запад није оматрао за васељенски све до XII века (када је, по разделењу, он добро дошао Западу као аргуменат против "шизматичког" Истока).[3] Према томе, упоређен са Све тих Седам васељенских сабора и са црквеним и бого-словским сотириолошким делом њиховим, овај папски сабор нипочему не може бити ни сматран ни назван "Васељенски". Што се пак тиче великог сабора Фотијевог из 879-880. године ствари стоје сасвим другачије. Пре свега, на овом сабору је учествовало 383 епископа заједно са представницима патријараха Истока и Рима, те би по свом саставу овај сабор могао бити признат за васељенски. Богословско пак дело овога сабора састојало се у васпостављању општења и заједнице између Црква Цариграда и Рима, а и, што је особито важно, у доношењу одлуке о очувању непо врећеног и непроменљивог Символа вере (којом се од луком уствари директно погађала западна "кенотоми-ја" (новачина) о Filioque).[4] Управо су због ове последње одлуке многи од православних и сматрали овај сабор за васељенски. Наше пак мишљење је да, иако је одлука о чувању непроменљивог Символа вере, као и потврда предања Цркве изречена на овом сабору, ствар по себи велика и врло важна, ипак она не би могла да се стави на исти ниво са сотириолошким делом Св. седам васељеиских сабора. Отуда, пошто Православна Црква и није уврстила овај сабор у васељенске саборе, сматрамо да га и не треба сматрати за осми васељенски. Међутим, са смиренним дерзновеијем сматрамо да један други сабор Православне Цркве може са пуним правом и по свему бити увршћен у васељенске саборе православља. Реч је о Цариградоком сабору из времена Св. Григорија Паламе (1351. г.), који се по величини и важности овога богословског дела несумњиво изједначаје са Светих седам васељенских сабора. По сотириолошком значају његових богословских одлука: саборно и свецрквено признавање теологије Св. Григорија Паламе о разликовању божанске суштине и божанских енергија; о силаску тих несазданих Божјих енергија, заједничких суштине и Ипостасима Оца, Сина и Оветога Духа, у свет ради опасења, облагодаћења и обожења света и човека; о реалном доживљавању нетварне Божје благодати (или свтлости или енергија) у црквеном литургијско-аскетском опиту; као и одбацивање западне схоластичке и уопште "философске" теологије и њених заблуда (философско поимање Бога и богословља, учење о тварној благодати, Filioque и др.), - по

свему томе, дакле, овај православни сабор не заостаје иза претходних васељенских сабора. [5] " Уз то још, овај сабор сведочи и о настављању и сталном присуству синодалности (саборности) у Православној Цркви, - која у њој никада и није престајала, - и о живом доживљавању и богословском исповедању суштине хришћанске вере: спасења у Христу. Према томе, овај сабор јасно сведочи о наставку и сталном продужавању у православној Цркви саборског живота и саборног, на основу живог црквеног искуства (живог првдања), начина богословствовања и после седмог васељенског сабора.

2. Питање припреманог васељенског сабора Православне Цркве није ни лако ни једноставно питање. Наравно, један православни хришћанин не може а да не буде за синодални, саборни живог у Цркви Христовој, јер је сама Црква Божја пре свега један стални и перманентни сабор (Ек-кlesia) Бога и Његовог верног варода, сабор који је Богом сазван да се никада више не разиђе. Свака Божанок Литургија у православљу јесте синод и синаксис (евхаристијски скуп) Христа и чланова Његовог богочовечанског тела, а то уствари и јесте извор и основа саборног живота и општења у православљу, као што смо то на почетку овог чланка видели. Исто тако, сваки помесни сабор и скуп епископа у православним Црквама Божјим по свету представља продужавање оне исте синодалности Отаца и Сабора. Такође и свако црквено узајамно општење, и посете, а особито саслуживање првостојатеља (првопрестолника) и ових уопште епископа православних "аутокефалних" Цркава представља манифестацију и обнављање саборског живота и саборног система православне католичанске Цркве.

Али, с друге стране, ако на основу досадашњег саборског предања православља будемо посматрали и процењивали све оно што се збило и што је учињено до сада на Родосу, у Женеви и на другим местима у вези припремања будућег "Васељенског" (или "Великог и Светог") сабора, онда смо у прилично великој тешкоћи да у свему томе видимо продужетак саборског предања васељенских и помесних сабора Православне Цркве. Разлог што у томе не видимо остваривање и продужавање предања свакако да није недостатак једног византијског или неког другог "аутократора", који би сазвао васељенски сабор, јер, по речима Отаца Седмог васељенског сабора, ни у то време „није моћ царева Цркву ослободила“.[6] Посреди су проблеми друге врсте. Пре свега, можемо рећи да досадашњи црквеносаборни састав разних међуправославних "Конференција" и "Комисија" не показује и не сведочи, бар до сада, да собом изражава живо сазнање и глас црквене пуноће (тј. народа) помесних Цркава. Ако би такво "(ре)представљање" било и на будућем васељенском сабору, онда можемо рећи да тај сабор неће бити взраз саборног и католичанског православља, нити продужетак његовог саборног предања и живота. Где ће се у том случају чути глас и сведочанство истинских православних пастира, епископа, и верујућег народа њихових Цркава? Није овде реч о захтевима за неком "демократизацијом", или о потреби представништва и "лаичког елемента" на саборима, јер сви те врсте и њима слични проблеми модерног ванцрквеног (секуларизованог) човека немају ни мало места у живом предању и животу саборног тела Цркве Христове, које саставља, сједињује и оживљава Дух Свети. Реч је о ономе што је Св. Василије Велики изразио следећим речима: "Одлуке (или распоређења) о Црквама бивају донешена од оних којима су Цркве поверене (тј. од епископа), али оне бивају потврђиване од народа.[7] Међутим, појаве пастира без стада (између осталог (мноштва „викара" и "титуларних" епископа), богослова без поседовања и осећања икакве пастирске одговорности, црквених "дипломата" разних врста (и у црквеној пракси и у богословљу), као и ропских слугу разним кесарима, никада у историји Цркве и црквених сабора нису могле да буду признате као аутентично представништво Цркава Божјих расутих по свету (подвучено ред.), нити као продужење и обнова живог и спасаносног предања. Сабора састављених од таквих и сличних "представника" бивало је у историји, али ау такви "сабори" остали познати само као "синоди атету нтон". (Овде је умесно сетити се оних "представништава" или "делегата" на псевдосаборима Лионском и Флорентинском, и још - како су исте дочекапи

после тих "сабора" лрави православни пастири и верујући народ по Црквама). Други разлог због кога не видимо ни погодно време ни одговарајућу припрему за будући сабор, јесте став према светским властима многих од "званичних" представника православних Цркава. По том питању могло би се много шта рећи, јер ми смо данас очигледно у околностима далеко тежим и компликованијим него у време васељенских сабора. Затим, још један разлог наше резервисаности, зар не треба да буде и оно повремено пројављивање антагонизма нашег око "првенства", као и наш уски (понегде загушујући) етницизам?

Наравно, последња нада Цркве православне усред свих тих проблема јесте нико други него Дух Свети Утешитељ. Ипак, треба подсетити да ни Дух Свети не спречава аутоматски наше људске воље, страсти, поступке. Зато реч Св. Максима Исповедника важи итекако и за нас данас: "Гледајте да под изговором тражења мира, не западнемо у болест одступништвом" .[8]

Са друге стране, тј. са оне богословске и догматске, још мање улива поверења теолошка припрвма будућег васељенског сабора, судећи бар према ономе што је до сада речено, урађено или објављено. Јер, ако се за један будући сабор такве врсте просто траже и изналазе проблеми богословски, догматски и канонски, независно каквог порекла и какве проблематике, и ако се исти затим ређају у један "каталог тема", као што је каталог прве Родоске конференције, онда није потребна велика мудрост и разборитост да би се констатовало да ту нема продужавања и континуирања живог и спасоносног православног догматског предања. У чему би се састојао сотириолошки карактер делатности и одлука једног васељенског сабора ако се исти неби бавио питањима која имају непосредну везу са спасењем људи у Христу? Досадашње ивјаве, припреме и објављени текстови личе више на обично подражавање проблема и проблематике последњег Ватиканског концила, или Женевоког "Светског савета", или, у најбољем случају, додирује само проблеме из такозваних „православних исповедања" од времена Петра Могиле па на овамо, иако се већ одавно зна да многи од тих проблема представљају одраз западних утицаја, тј. уношења западне, туђе Православљу и његовом предању, проблематике у православној теологији. Позната је пак чињеница да уплитање у лажне проблеме и проблематике неизбежно води и у лажна решења, и управо у лажим решењима Православна Црква се најмање нуждава данас, Несумњиво, и Православна Црква се сусреће данас са стварним проблемима савременог човека и савременог света, али, за разлику од западног хришћанства, она их правилно решава само живо следујући Апостолима, Оцима и Саборима, тј. православно исповедајући и богословски сведочећи о спасењу једино у Христу, у истинитој Цркви Бога живог.

НАПОМЕНЕ:

1. Види P. Dvornik, *Le schisme de Photius*, изд. "Cerf", Париз 1950, с. 213-214.
2. Ср. Denzinger, *Enchiridion Symbolorum* (изд. 31., 1969), с. 336-341.
3. Види о томе код D. Dvornik-a *ibid.* с. 423-450.
4. Ср. Мапз1 17, 373. Ср. F. Dvornik, *ibid.* с. 268-278.
5. Од радова посвећених богословском делу Св. Григорија Палме и његовог сабора указујемо само на неке: J. Meyendorf, *Introduction a l'etude de Gregoire Palamas Patristica Sorbonensia*, 3, 3), Париз 1959; затим на радове солунских професора П. Христу и Г. Манзаридиса, и на најновију студију нашег теолога о. Амфилохија Радовића, *То мистерион тис Агиас Тριάδος ката тон Агион Григорион Паламан, Солун 1973* (на грчком).
6. Mansi 13,132.
7. Писмо 230. Исти дух и смисао имају и познате речи Источних патријараха из њихове Посланице из 1848. годи-не: "Код нас ни патријарси, ни сабори нису могли никада да уведу новине, јер је код нас чувар вере само тело Црк-ве, то јест сам народ, који хоће своју веру да је вечно не-променљива и истоветна са вером Отаца својих" (в. код J. Кармирис-а, *Та догматика ке симболика минимиа...* т. II, с. 920, Атина 1953).

8. PO 90, 145